

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Saarinen, Taina

Title: Tiedolla hallinnointia ja diskurssien historiallista voimaa

Year: 2010

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittaja, 2010

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Saarinen, T. (2010). Tiedolla hallinnointia ja diskurssien historiallista voimaa. *Aikuiskasvatus*, 30(4), 314-315. <https://doi.org/10.33336/aik.93904>

Tiedolla hallinnointia ja diskurssien historiallista voimaa

Jaakko Kauko, Risto Rinne ja Heli Kynkäänniemi (toim.) **Restructuring the Truth of Schooling – Essays on discursive practices in the sociology and politics of education.** A Festschrift for Hannu Simola. Jyväskylä: FERA.

 uhlakirjat voivat olla vai-
vaannuttavaa luettavaa. Tarkoi-
tus on kaunis, mutta toteutus jää
epäkiinnostavaksi tai pahimmil-
laan nolostuttavaksi yritykseksi
ylistää juhlakalua. Jaakko Kau-
kon, Risto Rinteen ja Heli Kyn-
käänniemen toimittama Hannu
Simolan juhlakirja *Restructuring
the Truth of Schooling – Essays
on discursive practices in the
sociology and politics of edu-
cation* on lukijan onneksi kiin-
nostava poikkeus tästä sään-
nöstä. Kirja sisältää kaksitoista
artikkelia Simolan tutkijanuran
keskeisistä teemoista eli vertai-
levasta koulutustutkimuksesta,
historiallisista diskursseista,
professioista, ja koulutuksen
hallinnoinnista. Artikkelit ovat
järjestään paitsi teoreettisesti ja
empiirisesti kiinnostavia, myös
koulutuspoliittisesti ajankohtai-
sia. Ne tuovat uusia näkökulmia
paitsi Simolan monipuoliseen
tuotantoon, myös koulutuksen
käytäntöisiin Suomessa ja muu-
alla. Muutama teema – tiedolla
hallinnointi, historialliset dis-
kurssit ja koulutuspoliittisten ra-
tionaliteettien näennäinen itses-
tänselvyys – läpäisee kokoel-
maa, mikä tuottaa kirjasta pikem-
minkin tutkimusryhmän tuotok-
selta näyttävän kokonaisuuden
kuin syntymäpäiväsankarin kun-
niaksi kasatun satunnaisen artik-
kelikokoelman.

Kokoelman ensimmäinen osa
käsittelee vertailun politiikkaa
(*Politics of comparison*). Sen
aloittaa *Geoff Whitty* koulutus-
politiikan markkinaistumista kä-
sittelevällä artikkelillaan. Whitty
päätyy suosittamaan suoma-
laisen koulutuspolitiikan läpäise-
vää korkea yhteistyö – korkea
luottamus -lähtökohtaa tasa-ar-
voisempana ja vähintään yhtä
tehokkaana kuin tempoilevam-
paa brittiläistä korkea kilpailu –
matala luottamus -mallia.

Thomas Popkewitz pureutuu
omassa artikkelissaan numeroil-
la hallinnoinnin problematiikkaan.
Erityisesti OECD on toiminut
aktiivisesti tällä kentällä, jolla
näennäisen rationaalisin pe-
rustein kerätyllä numerotiedolla
itse asiassa ohjailtaan jäsenmai-
den koulutuspolitiikkaa. *Jenny
Ozga* tarkastelee koulutuspolitiikan
kansallisia ja kansainvälisiä
konteksteja Skotlantia ja Englan-
tia vertailevassa artikkelissaan.
Popkewitzin tavoin Ozga nostaa
esille koulutuspoliittisen (indi-
kaattori-)tiedon roolin koulutuk-
sen ohjailussa: tiedolla tuote-
taan ja hallinnoidaan politiikkaa.

Risto Rinne kommentoi artik-
kelissaan suomalaista korkea-
koulujärjestelmää esimerkkinä
”pohjoismaisesta mallista” ja
nostaa esille sen yhteiskunnallisen
ja koulutuksellisen tasa-ar-
von piirteitä, kuten maksuttom-

uuden ja alueellisen tasa-arvon
periaatteet.

Elina Lahelma ja *Tuula Gordon*
tuovat vertailevan koulu-
tustutkimuksen keskusteluun
mukaan etnografisen ja poikki-
kulttuurisen näkökulman, joiden
avulla avautuvat uudella tavalla
myös vertailun mikropoliittiset
olottuvuudet.

Ammattikuntia ja historiallisia diskursseja

Kirjan toinen osa *Professional
and historical discourses* käsit-
telee ammattikuntia ja historialli-
sia diskursseja. Islantilainen *In-
gólfrur Ásgeir Jóhannesson* poh-
tii artikkelissaan prosessia, jos-
sa ammattikuntien, tutkijoiden ja
politiikantekijöiden ammatillinen
itsereflektio tuottaa itse asiassa
poliittista ja historiallista ymmär-
rystä niistä olosuhteista, joissa
nämä työskentelevät. Historial-
liset diskurssit yhtäällä jäsentä-
vät (ja ehkä jopa jäykistävät) nii-
tä olosuhteita, joissa me itse ku-
kin työskentelemme. Toisaalta
niiden analyysi mahdollistaa
myös uudenlaisten ammatillisen
kehittymisen mahdollisuuksien
avautumisen.

Kari Kantasalmi jatkaa pro-
fessiokeskustelua omassa artik-
kelissaan, jossa hän jäsentää
opettajien ammattikuntaa ja sen
koulutuksellista nousujohtei-
suutta historiallisesta näkökul-
masta. Opettajankoulutus kehit-
tyi historiallisesti suhteessa kou-
lutusjärjestelmän kehitykseen,
kun organisatorisesti hajanainen
koulutusjärjestelmä tuotti eriyty-

nyttä ammattikuntaa. Vastaavasti yhtenäistetty koulutusjärjestelmä sai seurakseen vahvistuvan opettajien ammattikunnan, jonka koulutustaso nousi järjestelmän yhtenäistyessä.

Jussi Silvonen purkaa kulttuurihistoriallisen toiminnan teorian teoreettisia ja poliittisiakin taustoja Aleksei Leontyevin, Michel Foucaultin ja Lev Vygotskyn töiden kautta. Silvosen artikkelissa kokoelman toisen osan ”diskursiivisen tuottamisen” juonne näkyy erityisesti siinä, miten hän linkittää toiminnan teorian tieteenalana neuvostojen diskursiivisiin käytänteisiin, joissa esimerkiksi valtasuhteet häivytettiin tarkastelusta.

Hallinnoinnin käytänteitä

Kirjan kolmannessa osassa *Finnish practices of governance* avataan suomalaisen koulutuksen hallinnoinnin käytänteitä. *Pauli Kettunen* purkaa artikkelissaan ammatillisen koulutuksen kehittämisen poliittista ja yhteiskunnallista motiivointia 1990-luvun alusta lähtien. Hän päätyy toteamukseen, että vanha painotus työstä yhteiskunnan järjestyksen perustana on edelleen elinvoimainen, vaikka elinikäisen oppimisen hengessä markkinoitu ajatus työstä yksilön innovatiivisen kapasiteetin osoitukseksi on vienyt siltä tilaa.

Reijo Miettinen käy artikkelissaan läpi suomalaisen koulutusjärjestelmän hallinnointia ja demokratiaa opetussuunnitelmiensa näkökulmasta. Tässäkin artikkelissa näkyy jo kokoelman ensimmäisessä osassa hahmoteltu tiedolla hallinnoinnin tuottama uhka suomalaiselle koulutusjärjestelmälle.

Susanna Hannus, Jaakko

Kauko, Heli Kynkäänniemi, Hannele Pitkänen, Mari Simola, Janne Varjo ja Eero Väätiäinen hahmottelevat suomalaisen peruskoulutuksen laadunarviointia diskursiivisena tilana ja sosiaalisina asemina, Pierre Bourdieun symbolisen vallan lähtökohdista. Kirjoittajien analyysin perusteella suomalaisen peruskoulutuksen laadunarvioinnin kyseenalaistamaton *doxa* on usko rationaaliseen suunnitteluun. Toimijat jäävät tässä asemelmassa eräänlaiseen tuplaansaana (*double bind*) joutuessaan tilivelvollisiksi rationaalisesta ideaalista, jossa ei ole tilaa moniääniselle ja –mutkaiselle kulttuuriselle ja sosiaaliselle todellisuudelle.

Jaakko Kauko ja Risto Rinne päättävät kokoelman soittamalla lyhyen sormiharjoituksen *Hannu Simolan* tuotannosta usein löytyvällä triangelilla, jonka sivut muodostuvat historian vertailun ja hallinnoinnin teemoista. Poliitiikan makrotason vaihtoehtottomuus ja mikrota-son moniäänisyys tuottavat yhteen sovittamattomalta tuntuvan kakofonian.

Mitä sopii odottaa aikuisten Pisalta?

Kokoelmaa läpäisee muutama koulutuspoliittisesti kiinnostava teema. Kansainvälisten vertailujen näennäinen hyödyllisyys on herättänyt kysymyksiä viime vuosina myös Suomessa, ilmeisesti joko PISA-menestyksen vuoksi tai siitä huolimatta. Koulutuksen kansainvälinen vertailu tuottaa yhä enemmän rationalistista koulutuksen hallintaa, jossa kansainvälisen, kansallisen ja paikallisen ristiriidat jäävät piiloon. Monia kokoelman artikkeleja yhdistääkin kriittinen

näkökulma kansainvälisesti kerätyllä tiedolla hallinnointiin. On kiinnostavaa nähdä, millaista todellisuutta esitutkimusvaiheessa oleva ”aikuisten PISA” eli PIAAC (*Programme for the International Assessment of Adult Competencies*) alkaa tuottaa aikuiskoulutuspolitiikasta ja aikuisten oppimisesta Aikuiskoulutus on ollut luonteeltaan hyvin kansallisesti eriytynyttä. Ryhdytäänkö nyt kansainvälisillä vertailuilla luomaan entistä voimakkaammin illuusiota yhteisistä tavoitteista ja yhteisestä oppimisperustasta?

Useissa artikkeleissa törmätäänkin loppujen lopuksi kysymykseen siitä, miten käy, kun yhteiskunnan luottamus koulutukseen törmää hallinnoinnin rationaliteetteihin. Kokoelman perusvire on kuitenkin tästä huolimatta jollain merkillisellä tavalla optimistinen, kun kirjoittajat eivät sorru kriittisyyden nimissä heittämään romukoppaan ihan kaikkea nykyistä koulutuspolitiikkaa. Kokoelmasta välittyvä dialogi historiallisen ja nykyisen tai poliittisen ja tutkimuksellisen välillä pitää kokonaisuuden kassassa.

Taina Saarinen

Väliotsikot toimituksen